

УДК 373.2
ББК 74.102
П20

Серія «ДНЗ. Вихователю»
Заснована 2007 року

П20 Патріотичне виховання в ДНЗ [Текст] /уклад. І. І. Логвіненко, О. С. Тарасова, О. О. Христинч, Л. А. Швайка. — Х. : ВГ «Основа», 2016. —463 [1] с. — (Серія «ДНЗ. Вихователю»).

ISBN 978-617-00-2647-7.

У посібнику вміщено перспективне планування різних форм роботи з патріотичного виховання з дітьми дошкільного віку та практичні матеріали з поданої теми: конспекти занять, сценарії свят і розваг, дидактичні та рухливі ігри, бесіди, розробки заходів для батьків. Зміст посібника відповідає вимогам Базового компонента дошкільної освіти та чинних програм. Матеріали розроблено з урахуванням принципу інтеграції: завдання патріотичного виховання реалізуються під час занять різних типів, ігрової діяльності тощо, а також здійснюються за участі батьків у різних заходах.

Посібник призначений для керівників, вихователів-методистів, вихователів дошкільних навчальних закладів і навчально-виховних комплексів.

УДК 37.016
ББК 74.26

Навчальне видання

Серія «ДНЗ. Вихователю»

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В ДНЗ

Укладачі

ЛОГВІНЕНКО Ірина Іванівна
ТАРАСОВА Олена Сергіївна
ХРИСТИЧ Олена Олександрівна
ШВАЙКА Людмила Анатоліївна

Головний редактор *Н. Ф. Юрченко*
Технічний редактор *О. В. Лебедева*
Коректор *О. М. Журенко*

Підп. до друку 25.03.2016. Формат 60×90/16.
Папір газет. Гарнітура Шкільна. Друк офсет.
Ум. друк. арк. 29,00. Зам. № 16-01/18-05.

ТОВ «Видавнича група «Основа»
61001 м. Харків, вул. Плеханівська, 66, тел. (057) 731-96-33
e-mail: office@osnova.com.ua
Свідцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2911 від 25.07.2007 р.

© Логвіненко І. І., Тарасова О. С., Христинч О. О.,
Швайка Л. А., укладання, 2016

ISBN 978-617-00-2647-7

© ТОВ «Видавнича група «Основа», 2016

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ДРУГА МОЛОДША ГРУПА (ЧЕТВЕРТИЙ РІК ЖИТТЯ)	8
Конспекти занять	15
Свята і розваги	66
Бесіди	103
Ігрова діяльність	106
Робота з батьками	118
СЕРЕДНЯ ГРУПА (П'ЯТИЙ РІК ЖИТТЯ)	138
Конспекти занять	148
Свята і розваги	216
Ігрова діяльність	233
Бесіди	260
Робота з батьками	268
СТАРША ГРУПА (ШОСТИЙ РІК ЖИТТЯ)	280
Конспекти занять	288
Свята і розваги	369
Ігрова діяльність	397
Бесіди	415
Робота з батьками	420
ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ	446
КОЛЯДКИ, ЩЕДРІВКИ	454
ЗАГАДКИ	457
КОЛИСКОВІ	459
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	464

ПЕРЕДМОВА

Патріотизм — серцевина людини, основа її активної позиції.

В. О. Сухомлинський

Патріотичне виховання завжди було невід’ємною складовою виховного процесу в системі освіти. У сьогоднішніх умовах воно набуває особливої актуальності, нового звучання та підходів. Слід зазначити, що патріотизм, як і інші якості особистості, починає формуватися в дошкільному дитинстві, у період надзвичайно активного розвитку дитини. Патріотизм (грецьк. *patris* — батьківщина) означають як любов до Батьківщини, відданість їй і своєму народу. Без любові до Батьківщини, готовності примножувати її багатства, оберігати честь і славу, а за потреби — віддати життя за її свободу і незалежність людина не може бути громадянином.

Зважаючи на те, що в період дошкільного дитинства закладаються основи свідомості й самосвідомості, а також ті риси характеру, які й визначатимуть особистість, на думку вчених, уже наприкінці дошкільного віку дитина здатна усвідомлювати і себе саму, і те місце, яке вона на цей час посідатиме в житті. На цьому етапі відбувається формування культурно-ціннісних орієнтацій духовно-етичної основи особистості дитини, розвиток її емоцій, відчуттів, мислення, механізмів соціальної адаптації в суспільстві, починається процес національно-культурної самоідентифікації, усвідомлення себе в навколишньому світі. Цей період життя людини є найсприятливішим для емоційно-психологічного впливу на дитину, оскільки образи сприйняття дійсності, культурного простору дуже яскраві і сильні, тому вони залишаються в пам’яті надовго, а іноді і на все життя, що дуже важливо у вихованні патріотизму.

До проблем виховання молодого покоління на засадах патріотизму в різні часи зверталися такі класики педагогічної науки, як Г. Сковорода, К. Ушинський, О. Огієнко, С. Русова, А. Макаренко, В. Сухомлинський, Г. Ващенко та інші видатні вчені. Особливо цінною для сучасної практики є педагогічна спадщина талановитого українського педагога-гуманіста, педагога-новатора і філософа В. Сухомлинського. Запропоновані ним форми і методи освітнього впливу на дитячу особистість актуальні й тепер. Він вбачав пріоритет у формуванні нового покоління свідомої молоді, вихованні

патріотів, які по-справжньому люблять Батьківщину, горді за свій народ та його історичне минуле, відповідальні за його майбутнє.

Патріотичні почуття дітей дошкільного віку засновуються на їхньому інтересі до найближчого оточення (сім'ї, батьківського дому, рідного міста, села), яке вони бачать щодня, вважають своїм, рідним, нерозривно пов'язаним з ними. Важливе значення для виховання патріотичних почуттів у дошкільників має приклад дорослих, оскільки вони значно раніше переймають певне емоційно-позитивне ставлення, ніж починають засвоювати знання.

Патріотизм як моральна якість має інтегральний зміст. З огляду на це в педагогічній роботі поєднані ознайомлення дітей з явищами суспільного життя, народознавство, засоби мистецтва, практична діяльність (праця, спостереження, ігри, творча діяльність та ін.), національні, державні свята.

Основними напрямками патріотичного виховання є:

- формування уявлень про сім'ю, родину, рід і роди;
- ознайомлення з явищами суспільного життя;
- формування знань про історію держави, державні символи;
- ознайомлення з традиціями і культурою свого народу; формування знань про людство.

Для патріотичного виховання важливо правильно визначити віковий етап, на якому стає можливим активне формування в дітей патріотичних почуттів. Найсприятливішим для початку систематичного патріотичного виховання є середній дошкільний вік, коли особливо активізується інтерес дитини до соціального світу, суспільних явищ.

Цілеспрямоване патріотичне виховання має поєднувати прищеплення любові до найближчих людей із формуванням такого ж ставлення і до певних феноменів суспільного буття. З цією метою факти життя країни, з якими ознайомлюють дошкільників, ілюструють прикладами з діяльності близьких їм дорослих, батьків залучають до оцінки суспільних явищ, спільної участі з дітьми у громадських справах.

Основними принципами українознавчої роботи в дошкільному закладі та родині має бути народність, природовідповідність, наочність, активність, систематичність, послідовність, урахування вікових та індивідуальних особливостей, краєзнавство.

До ефективних методів і форм організації патріотичного виховання належать:

- екскурсії вулицями рідного міста, до історичних пам'яток, визначних місць;
- тематичні та інтегровані заняття;
- розповіді вихователя;
- бесіди з цікавими людьми;
- узагальнювальні бесіди;
- розглядання ілюстративних матеріалів;
- читання та інсценування творів художньої літератури;
- запрошення членів родин до дитячого садка;
- спільні з родинами виховні заходи (День сім'ї, свято бабусь тощо);
- зустрічі з батьками за межами дошкільного закладу, за місцем роботи тощо.

Важливим напрямом патріотичного виховання є прилучення до народознавства — вивчення культури, побуту, звичаїв рідного народу. Дошкільників ознайомлюють із культурними і матеріальними цінностями родини і народу, пояснюють зв'язок людини з минулими і майбутніми поколіннями, виховують розуміння смислу життя, інтерес до родинних і народних традицій.

Значну роль у вихованні дітей відіграють народні традиції — досвід, звичаї, погляди, смаки, норми поведінки, що склалися історично і передаються з покоління в покоління (шанувати старших, піклуватися про дітей, відзначати пам'ятні дати тощо). З традиціями тісно пов'язані народні звичаї — усталені правила поведінки; те, що стало звичним, визнаним, необхідним; форма виявлення народної традиції (як вітатися, як ходити в гості та ін.).

Прилучаючись до народознавства, діти почнуть розуміти, що кожен народ, у тому числі й український, має звичаї, які є спільними для всіх людей. Пізнаючи традиції, народну мудрість, народну творчість (пісні, казки, прислів'я, приказки, ігри, загадки тощо), розширюючи уявлення про народні промисли (вишивку, петриківський, опішнянський, косівський розпис, яворівську іграшку), вони поступово отримують більш-менш цілісне уявлення про втілену в художній і предметній творчості своєрідність українського народу. Водночас у дітей розширюються знання про характерні для рідного краю професії людей, про конкретних представників. При цьому вихователь має піклуватися не стільки про збагачення знань, скільки про їх творче засвоєння, розвиток почуттів дітей.

У дошкільному віці вони залюбки беруть участь у народних святах і обрядах, пізнаючи їх зміст, розвиваючи художні здібності, навички колективної взаємодії.

Завдання патріотичного виховання дошкільників відображені в Базовому компоненті дошкільної освіти та чинних програмах. Вони реалізуються у різних формах організації життєдіяльності дітей: на заняттях різних типів, під час проведення свят та розваг відповідної тематики, у бесідах, під час ігрової діяльності тощо.

У пропонованому посібнику наведене перспективне планування з патріотичного виховання через інтеграцію його змісту в різні види діяльності. Подані конспекти занять, сценарії свят та рухливі ігри, бесіди, розробки заходів для батьків.

ДРУГА МОЛОДША ГРУПА (ЧЕТВЕРТИЙ РІК ЖИТТЯ)

Перспективний план роботи з дітьми четвертого року життя

Види освітньої діяльності				
Назви тематичного блоку (циклу)	Фронтальні форми організації освітнього процесу (заняття)	Зміст роботи (тема заняття)	Інші види освітньої діяльності	Зміст роботи
Місяць Вересень	Я в дитячому садку 1. Ознайомлення із соціумом (ознайомлення з довір'ям) 2. Інтегроване заняття. Ознайомлення із соціумом (народознавство + художня література)	«Ми малюємо барвінчата» «Українська народна іграшка — півник»	Свято Спортивні розваги Ігрова діяльність Театралізована діяльність Робота з батьками	«Ми маленькі дошкільнята» «Ми українські козачата» Українські народні ігри «Гуси», «Їду, їду» Дидактична гра «Подорож кімнатою» Сюжетно-рольова гра «Дитячий садок» Українська народна казка «Котик та Півник» Українська народна пісня «Два півники» День відкритих дверей

Місяць	Назви тематичного блоку (циклу)	Види освітньої діяльності				Зміст роботи
		Фронтальні форми організації освітнього процесу (заняття)	Зміст роботи (тема заняття)	Інші види освітньої діяльності		
Жовтень	Завітала в гості осінь золота	1. Ознайомлення з природним довкіллям 2. Інтегроване заняття (розвиток мовлення і культура мовленевого спілкування, ознайомлення з природним довкіллям, логіко-математична діяльність)	«Осінь у нашому місті» «У саду та на городі»	Музичне свято Спортивна розвага Ігрова діяльність	«Осіній дивотрай» «В осінньому лісі» Українські народні ігри «Гаяля по садочку ходила» Народна гра «Зайнька» Дидактична гра «Зваримо смачний борщ» Сюжетно-рольова гра «Дитячий садок» «Ознаки осені» Виставка поробок з природного матеріалу «Осінь-чарівниця»	
Листопад	Я і моя родина	Ознайомлення із соціумом (ознайомлення з довкіллям)	«Тато, мама — це і є моя родина»	Ігрова діяльність Бесіда Робота з батьками	Рухлива гра «Сімейка» Дидактична гра «Назви членів своєї сім'ї» Українська народна гра «Дід» Сюжетно-рольова гра «Моя сім'я» «Мова моя солов'їна» Приказки, прислів'я про родину	

Місяць	Назви тематичного блоку (циклу)	Види освітньої діяльності				Зміст роботи
		Фронтальні форми організації освітнього процесу (заняття)	Зміст роботи (тема заняття)	Інші види освітньої діяльності		
				Театралізована діяльність Робота з батьками	Перегляд вистави за участі школярів «Казка про мову» Розмова-діалог «Заведіть сімейний альбом!» (створення сімейних альбомів) Батьківський всебуч «Говоримо українською в умовах двомовності»	
Грудень	Ми діти твої, Україно	1. Ознайомлення із соціумом (народознавство) 2. Інтегроване заняття (художня література, художньо-продуктивна діяльність (малювання))	«Святий Михайлай іде, подарунки дітям несе» «Подорож до казкового лісу»	Спортивна розвага Театралізована вистава Ігрова діяльність Бесіда	Зимова казка «Казковий вернісаж» (про права дитини) Перегляд вистави за участі школярів та батьків Дидактична гра «Відгадай свято» Українська народна гра «Царівна» «Український віночок — оберіг дівочий»	

Місяць	Назви тематичного блоку (циклу)	Види освітньої діяльності				Зміст роботи
		Фронтальні форми організації освітнього процесу (заняття)	Зміст роботи (тема заняття)	Інші види освітньої діяльності		
Січень	«Осінь у нашому місті»	<p>1. Ознайомлення із соціумом (народознавство)</p> <p>2. Інтегроване заняття (розвиток мовлення і культури мовленнєвого спілкування + логіко-математична діяльність)</p>	<p>«Косівська іграшка»</p> <p>«Зимова мандрівка з чарівною паличкою»</p>	<p>Індивідуальна робота</p> <p>Робота з батьками</p>	<p>Вивчення потішок, забавлянок, закличок, віршів про Україну</p> <p>Консультація для батьків «Як виховати патріота в сім'ї»</p> <p>Вечір запитань і відповідей «Що знають батьки про права дитини»</p>	
				<p>Музична розвага</p> <p>Ігрова діяльність</p>	<p>Різдвяні свята</p> <p>Дидактична гра «Зимові розваги»</p> <p>Українська народна гра «Перстенець»</p> <p>Сюжетно-рольова гра «Різдвяне свято в родині»</p> <p>Українська народна казка «Коза-дереза»</p> <p>Вивчення колядок, щедрівок, посіванок</p> <p>Консультація «Славетні традиції українського народу»</p>	

Місяць	Назви тематичного блоку (циклу)	Види освітньої діяльності				Зміст роботи
		Фронтальні форми організації освітнього процесу (заняття)	Зміст роботи (тема заняття)	Інші види освітньої діяльності		
Лютий	Я пізнаю світ	1. Ознайомлення із соціумом (народознавство) 2. Ознайомлення із соціумом (ознайомлення з довкіллям)	«Українська хата» «Моя рідне місто»	Спортивна розвага Ігрова діяльність Індивідуальна робота Робота з батьками Батьківські збори	«Стрігання» Рухлива гра «Віночок» Дидактична гра «Де ти живеш?» Сюжетно-рольова гра «Воді» Розучування віршів про Україну, про рідне місто «Ознайомлення з рідним містом — один із засобів патріотичного виховання дітей»	
Березень	Вже до нас прийшла весна	1. Ознайомлення із соціумом (народознавство, художньо-продуктивна діяльність (малювання))	«Бабусина оселя»	Свято Гурток Ігрова діяльність	«Мама любя, добра, мила» «Петриківський первоцвіт» Рухлива гра «Мак» Дидактичні ігри «Чим багата хата?», «Знайти малюнок» Сюжетно-рольова гра «Магазин»	

Місяць	Назви тематичного блоку (циклу)	Види освітньої діяльності				Зміст роботи
		Фронтальні форми організації освітнього процесу (заняття)	Зміст роботи (тема заняття)	Інші види освітньої діяльності		
Квітень	Музичне свято	2. Ознайомлення із соціумом (народознавство)	«Національний куточок»	Бесіда Дослідницька діяльність Індивідуальна робота Трудова діяльність Робота з батьками	«Вже до нас прийшла весна» Спостереження за гілкою верби у воді Розучування віршів про мам та бабусь до свята Виготовлення подарунків для мам та бабусь Консультація «Чужого навчайтесь — свого не цурайтесь»	
		1. Ознайомлення із соціумом (народознавство) 2. Інтегроване заняття (ознайомлення з природним довкіллям, художньо-продуктивна діяльність)	«Які у калинки корисні намистинки» «Весняна мандрівка»	Спортивна розвага Ігрова діяльність Театралізована діяльність Гурток	«Малюнок здоров'я» Дидактична гра «Назви квіточку віночка» Сюжетно-рольова гра «Лікарня» Лялькова вистава «Про здоров'я треба дбати» «Петриківський первоцвіт»	

Місяць	Назви тематичного блоку (циклу)	Види освітньої діяльності				Зміст роботи
		Фронтальні форми організації освітнього процесу (заняття)	Зміст роботи (тема заняття)	Інші види освітньої діяльності	Робота з батьками	
Травень	Я все люблю в своїм краю	1. Ознайомлення із соціумом 2. Художньо-продуктивна діяльність (аплікація)	«На веселому ярмарку» «Писаночка гарненька»	Музична розвага Спортивна розвага Ігрова діяльність Бесіда Індивідуальна робота Гурток Робота з батьками	Робота з батьками Музична розвага Спортивна розвага Ігрова діяльність Бесіда Індивідуальна робота Гурток Робота з батьками	Консультація «На-родні методи загарування» «Великдень» «Квіточка до квіточки — сплелемо віночок» Дидактична гра «Символи України» Сюжетно-рольова гра «Сім'я» Українська народна гра «Сірий кіт» «Бережи здоров'я змалку» Розучування заличок, веснянок «Петриківський первоцвіт» Майстер-клас із виготовлення писанок

КОНСПЕКТИ ЗАНЯТЬ

ВЕРЕСЕНЬ

ТЕМА ЗАНЯТТЯ. МИ МАЛЯТА-БАРВІНЧАТА

Програмовий зміст: формувати пізнавальну активність під час ознайомлення з дитячим садком «Барвінок», з його правилами та традиціями; учити називати свій дошкільний навчальний заклад; ознайомити із символікою; дати розуміння того, що дитячий садок схожий на одну велику сім'ю дорослих і дітей; розвивати мовлення, мислення, пам'ять, уважність, уяву; виховувати любов, повагу до традицій дитячого садка, шанобливе ставлення до працівників закладу.

Обладнання та матеріал: ілюстровані картинки із зображенням працівників дитячого садка, символіка (герб, прапор, гімн) дитячого садка, вірш М. Познанської «У садку дитячому», мультимедійна дошка, слайди, CD-програвач, CD-записи, магнітна дошка.

Попередня робота: екскурсія-спостереження за роботою працівників закладу, знайомство з працівниками закладу, з їхніми іменами і місцем роботи.

ХІД ЗАНЯТТЯ

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА

1. Психогімнастика «Подаруй посмішку»

Вихователь пропонує дітям утворити коло та подарувати свою посмішку всім, у тому числі новій ляльці Марічці, бо вона сьогодні перший день у садочку. Розказати ляльці про свій чудовий садок.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

Бесіда

Вихователь. Куди ви щодня йдете з батьками?

— Дитсадок у нас великий чи маленький?

— Дітей тут мало чи багато?

— Це наш великий дитячий садок, де ми граємо, відпочиваємо, пізнаємо багато цікавого.

Дидактична гра «Назви своє ім'я»

Вихователь пропонує кожній дитині назвати своє ім'я: «Мене звуть...» (діти по черзі називають свої імена).

Розповідь вихователя про назву дитячого садка та його символіку.

Вихователь пропонує дітям розказати ляльці Марійці про свій дитячий садок.

— Як і кожен із вас, наш садочок також має своє ім'я, і зветь його Барвінок. Барвінок — це прекрасна квітка, з вічнозеленим листям, яке і взимку не гине — символізує силу, міць і життя. Про цю квітку складено багато легенд та віршів.

— Діти, у якій країні ми живемо? (*В Україні.*)

— Якщо живемо в Україні, ми з вами хто? (*Українці*)

— Дитячий садок «Барвінок» — це країна дитинства. Якщо ви відвідуєте в наш садок «Барвінок», то ви — маленькі барвінчата. Як у кожній країні є свій прапор, герб і гімн, так і в нашого садочка є свій прапор, на якому зображені кольори всіх груп, герб із зображенням символу — хлопчика Барвінка (*перегляд відеоролика*) та гімн.

Діти слухають гімн барвінчат.

У садку дитячому,
У садочку нашому
Хороше нам жити.
Граємось, не плачемо,
Є із ким дружити!

М. Познанська

Фізкультхвилинка «Наш садок»

Під музичний супровід діти виконують рухи відповідно до запитань.

- Як ми вранці йдемо до дитсадка? Ось так...
- Як ми вранці робимо зарядку? Ось так...
- Як ми танцюємо? Ось так...
- Як ми малюємо? Ось так...
- Як ми вмиваємося? Ось так...
- Як ми вдягаємося? Ось так...
- Як ми граємося? Ось так...

Професії дорослих, які працюють у дитячому садочку

Вихователь пропонує дітям розказати ляльці Марійці, що в дитячому садочку «Барвінок» є не тільки діти, а й дорослі. Вони в ньому працюють, а ким — діти дізнаються, відгадавши загадки.

Вихователь супроводжує відгадки дітей картинками професій дитячого садка.

- Хто господиня в дитячому садку «Барвінок»? (*Завідувач*)
- Хто в занятті допомагає,
За режимом в «Барвінку» доглядає? (*Вихователь-методист*)

- Хто за дітьми так доглядає:
Вчить співати й малювати,
Рахувати і грати? (*Вихователь*)
- З нами няньчиться охоче,
Бо сама погратись хоче. (*Помічник вихователя*)
- У садку дітей лікує
Та зеленкою малює. (*Медична сестра*)
- Де в садку перебуває медична сестра? (*У медичному кабінеті.*)
  - ✓ Дбає, щоб ми сильні стали
І здоровими зростали. (*Інструктор з фізичного розвитку*)
- Де ми займаємось фізкультурою та робимо ранкову зарядку?
(*У спортивній залі.*)
  - Як мелодію заграє,
Всяк охоче заспіває. (*Музичний керівник*)
- Діти, де ми працюємо та співаємо? (*У музичній залі.*)
  - Наш кухар — наче боровик,
Надів біленьку шапочку.
У кухаря смачний пиріг,
Чудова манна каша! (*Кухар*)
- Де готує нам їжу кухар? (*На кухні.*)

III. ПІДСУМОК

— Ми всі в дитячому садку «Барвінок» — одна родина. Працівники садочка піклуються, доглядають за дітьми, а діти поважають і цінують працівників. Нашу цікаву зустріч хочеться закінчити красивим віршем про наш дошкільний навчальний заклад.

Де знайти найкраще місце
Для дослідників-діток?
Знайте — є воно в країні —
Наш «Барвінок» дитсадок.
Полюбляєм мандрувати,
Пізнаєм прекрасний світ.
Стати вченими бажаєм
І в майбутнє шлем привіт!
У рідний садок поспішають щодня малюки.
Тут кожен з діток почувуються, як у сім'ї.
Щасливі, веселі, невгамовні,
Цікаві і зовсім неповторні
Дитинства прекрасні роки!